

Maria Renata Mayenowa

"Slovesná věda. Sborník pro literární historii, teorii literatury a literární kritiku", 1949, R. II, nr 2 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 41/1, 265-266

1950

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SLOVO A TVAR. REVUE PRE JAZYKOVEDU, ŠTYLISTIKU A SLOVESNOST. (Kwartalnik). Organ bratysławskiego „lingvistickeho kružku”. Bratysława. R. III, 1949, nr 2.

W dziale rozpraw zamieszczono artykuł St. Šmatláka pt. *Sémantický rozbor prozy Jana Červeňa*. „... Celem każdej analizy semantycznej utworu literackiego jest, wychodząc od konkretnego materiału językowego, ustalić, jak się w nim odbija subiektywny, jedyny w swoim rodzaju stosunek autora do rzeczywistości, tj. ustalić, w jakiej relacji pozostaje w utworze literackim świat artystycznej, stworzonej rzeczywistości do świata zewnętrznej, danej rzeczywistości materialnej i życiowej”. Po tym stwierdzeniu celu badań następuje analiza leksyki prozy Červeňa, która pozwala stwierdzić silniejszy nacisk na czasownik, większe jego bogactwo, metaforyczność, częste powtarzanie czasowników, częstą personifikację jako sposób znaczeniowego podkreślenia wartości czasownika, hiperbolę także wysuwającą czasownik, częste zestawianie orzeczeń czasowników, nazywających czynności wiążące się z rzeczywistością materialną, z podmiotami-rzeczownikami abstrakcyjnymi lub nazywającymi rzeczy niematerialne, i *vice versa*. Na podstawie tej analizy dochodzi autor do wniosku, że istotą „semantycznego gestu” prozy Červeňa jest odmaterializowywanie rzeczywistości materialnej i materializacja niematerialnej. Podkreślanie wieloznaczności użytych wyrazów, charakter porównania o podkreślonej wadze tego, do czego się porównuje (*comparans*), częsty oksymoron, pewien rodzaj antytezy — zmierzają w tym samym kierunku. Budowa zdania, zdążająca do możliwego usamodzielniania poszczególnych jego członów, współdziałała w tworzeniu nierealistycznego obrazu świata.

W tymże numerze czasopisma znajdują się następujące artykuły: E. Pauliny, *Genítiv sg. vzoru dub*; J. Štole, *Poznámky o zásadách pri tvorení slovenských odborných terminológii*; J. Horecký, *Pridavné mena rolnícky a poľnohospodársky*; M. Tomčík, *Julius Dolanský: Jungmannův odkaz*.

SLOVESNÁ VĚDA. SBORNÍK PRO LITERÁRNÍ HISTORII, THEORII LITERATURY A LITERÁRNÍ KRITIKU. R. II, 1949, nr 2.

Zacznijmy od artykułu A. Pražaka, *Hviezdoslavův úkol*. Literatura słowacka lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia czekała na indywidualność, która by dała jej nowe podstawy teoretyczne, nowe formy, która by ją wyprowadziła na szerokie drogi europejskie. Indywidualnością tą był Hviezdoslav, teoretyk, poeta, tłumacz poezji europejskiej.

Fr. Wollman w artykule pt. *Socialistický realismus jako kulturní epocha a styl umělecký* przeciwstawia się tym, którzy twierdzą, jakoby realizm socjalistyczny był programem politycznym lub czymś wprawdzie zbliżonym do stylu kultury, ale tak, na marginesie polityki komunistycznej. Zdaniem autora jest to kierunek kulturalny i artystyczny, zdolny do ukształtowania długiej epoki. Realizm socjalistyczny to stały, twórczy wysiłek, zmierzający do realizacji życia, godnego człowieka.

M. Szyjkowski, *Nové překlady z Mickiewicze. František Halas a jeho předchůdci*. Żywa recepcja Mickiewicza w Czechach zawarta jest między r. 1828 (data pierwszego przekładu z Mickiewicza) a 1912 r., datą śmierci wybitnego poety i tłumacza Mickiewicza, J. Vrchlickiego. Przełożone przez Halasa utwory (*Grażyna, Konrad Wallenrod, Dziady*) przysły w epoce, w której, zdawało

się, problem Mickiewicza w Czechach jest już od dawna zamknięty. Fr. Halas, nie znający języka polskiego ani problematyki mickiewiczowskiej, nie mógłby dokonać swego dzieła, gdyby nie miał za sobą dawnych tłumaczeń i doskonałego przewodnika po drogach romantyzmu polskiego w osobie J. Matouša, tłumacza *Anhellego i Genesis z ducha*. Matouš dostarczył Halasowi dosłownego prozaicznego przekładu trzech poematów. Wysoki poziom artystyczny przekładów Halasa i jego wierność w stosunku do oryginałów każe je cenić jako „niepowszednie dzieło, które na liście czeskich przekładów z polskiego zajmie pierwsze miejsce”.

Preromantismus nebo klasicismus? K periodisace naši obrozenské literatury. II. Problém z hlediska našeho vývoje — jest to dalszy ciąg artykułu J. B. Čapka, którego pierwsza część, ogłoszona w poprzednim numerze czasopisma, zajmowała się zagadnieniem preromantyzmu i kierunków mu współczesnych, z punktu widzenia komparatystycznego. Część druga artykułu analizuje kierunki, panujące w literaturze czeskiej epoki spornej. Dotychczasowa historia literatury nazywała okres między r. 1815 a 1830 klasycyzmem. F. Vodička, autor książki o *Początkach nowoczesnej czeskiej prozy artystycznej*, traktuje owo piętnastolecie jako okres preromantyzmu. Autor omawianego artykułu widzi konieczność modyfikacji starej periodyzacji, ale przeniósłszy zagadnienie z terenu prozy na teren całej literatury, nie widzi możliwości wyłączenia omawianego okresu z większej całości, jako okresu czysto preromantycznego. Cały okres 1775—1836 w specyficznych warunkach czeskiego odrodzenia narodowego jest znacznie bardziej różnolity, by dać się wtłoczyć w jedną z proponowanych formuł. Autor proponuje tu nazwę „semi-klasycyzmu”, „klasycyzmu przecinającego się z innymi kierunkami”. Można by także użyć dla charakterystyki tego okresu terminów „archaiści” i „nowatorzy”, używanych w rosyjskiej historii literatury, można by tu także posłużyć się pojęciem generacji. Dla ostatecznego ustalenia właściwej periodyzacji musi się wyjść poza zagadnienia czysto artystyczno-literackie i ogarnąć całokształt zagadnień związanych z odrodzeniem narodowym.

Bogaty dział recenzji przynosi m. in. omówienie książki T. Sinki, *Literatura grecka. T. II. Literatura hellenistyczna; cz. 2: wiek I przed Chr.* (Kraków 1948, PAU). Autorem recenzji jest K. Svoboda.

Dział materiałów (*Archiv*) przynosi opis rękopisu „pismackiego”¹ (*Anonimni pismacki projev z Poděbradska*) i tekst trzech wierszy.

Dział kroniki oraz dział uwag i glos zamykają czasopismo.

SLOVO A SLOVESNOST. LIST PRAŽSKÉHO LINGUISTICKÉHO KROUŽKU. Praha. R. XI, 1949, nr 4, Melantrich.

VI. Skaliczka, *O analogii i anomalii*. Artykuł analizuje dwa pojęcia lingwistyki antycznej, dzieje pojęcia analogii w doktrynie młodogramatyków i prorokuje renesans obu pojęć antycznych w językoznawstwie współczesnym.

¹ *Pismácký* (przymiotnik) — wyraz nieprzekładalny, urobiony z rzeczownika *pismák*, używanego na oznaczenie ludzi z warstw niewykształconych (często chłopci), ze środowisk przeważnie protestanckich, którzy w wieku XVII i XVIII, aż do początków XIX, w okresie najsilniejszego tępienia czeskiej książki, przechowywali i kopiowali pisma przede wszystkim o treści religijnej. Sami zresztą często tworzyli rzeczy pamiątkarskie i religijno-moralizatorskie.